

Υπόθεση C-389/20

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

14 Αυγούστου 2020

Αιτούν δικαστήριο:

Juzgado de lo Contencioso-Administrativo n.º 2 de Vigo (Ισπανία)

Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:

29 Ιουλίου 2020

Προσφεύγουσα:

CJ

Καθού:

Tesorería General de la Seguridad Social

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Κοινωνική ασφάλιση – Ειδικό καθεστώς οικιακών βοηθών – Οικιακές βοηθοί – Απαλλαγή από την καταβολή εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για τον κίνδυνο ανεργίας – Αποκλεισμός από παροχές ανεργίας

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως

Αίτηση προδικαστικής απόφασεως σχετικά με την ερμηνεία διατάξεων – Άρθρο 267 ΣΛΕΕ – Συμβατότητα εθνικής διατάξεως προς τις οδηγίες 79/7/ΕΟΚ και 2006/54/ΕΚ – Διακρίσεις λόγω φύλου

Προδικαστικά ερωτήματα

Έχουν το σχετικό με την ίση μεταχείριση άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως, το οποίο απαγορεύει κάθε άμεση ή έμμεση

διάκριση λόγω φύλου όσον αφορά την υποχρέωση καταβολής εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, και το άρθρο 5, στοιχείο β΄, της οδηγίας 2006/54/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης, το οποίο απαγορεύει ωσαύτως κάθε άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω φύλου όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης και τους όρους υπαγωγής σε αυτά, καθώς και την υποχρέωση καταβολής εισφορών και τον υπολογισμό τους,

την έννοια ότι αντιβαίνει προς αυτά εθνική διάταξη, όπως το άρθρο 251, στοιχείο d, του LGSS, το οποίο ορίζει τα εξής:

«d) Από τα προστατευτικά μέτρα στο πλαίσιο του ειδικού καθεστώτος οικιακών βοηθών εξαιρούνται εκείνα που αφορούν την ανεργία.»;

Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο ανωτέρω ερώτημα, πρέπει να θεωρηθεί η προαναφερθείσα νομική διάταξη παράδειγμα απαγορευόμενης διάκρισης, σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχεία ε΄ και/ή ια΄, της οδηγίας 2006/54/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, στον βαθμό που η επίμαχη διάταξη, ήτοι το άρθρο 251, στοιχείο d, του LGSS, αφορά σχεδόν αποκλειστικά γυναίκες;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

- i. Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 157.
- ii. Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρα 21 και 23.
- iii. Οδηγία 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως, άρθρα 2, 3, στοιχείο α΄, 4, 5 και 6.
- iv. Οδηγία 2006/54/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης, άρθρα 1, στοιχείο γ΄, 5, στοιχείο β΄, 7, παράγραφος 1, στοιχείο α΄, περίπτωση ν, και 9, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄.

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

- i. Ισπανικό Σύνταγμα, άρθρο 41:

«Οι δημόσιες αρχές οφείλουν να διατηρούν σε ισχύ δημόσιο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης για όλους τους πολίτες, το οποίο να εγγυάται

επαρκή κοινωνική πρόνοια και επαρκείς κοινωνικές παροχές ενόψει συνθηκών ανάγκης, ιδίως **σε περίπτωση ανεργίας.**»

- ii. Real Decreto Legislativo 8/2015 (βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 8/2015), της 30ής Οκτωβρίου, με το οποίο εγκρίθηκε το ενοποιημένο κείμενο του Ley General de la Seguridad Social (γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως):

«Άρθρο 166. Καταστάσεις που εξομοιούνται με εγγραφή στην κοινωνική ασφάλιση.

1. Για τους σκοπούς του άρθρου 165, παράγραφος 1, η έννομη κατάσταση της πλήρους ανεργίας κατά την οποία ο εργαζόμενος λαμβάνει σχετικό επίδομα εξομοιούται με εγγραφή στην κοινωνική ασφάλιση.

[...]

«Άρθρο 250. Πεδίο εφαρμογής:

1. Οι εργαζόμενοι που υπόκεινται στην ειδική εργασιακή σχέση του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο b, του ενοποιημένου κειμένου του Ley del Estatuto de los Trabajadores (εργατικού κώδικα) **εμπίπτουν** στο ειδικό καθεστώς οικιακών βοηθών.

[...]

2. Το ως άνω ειδικό καθεστώς διέπεται από τις διατάξεις του παρόντος τίτλου II και τους κανόνες εφαρμογής του, με τις ιδιαιτερότητες που αυτοί προβλέπουν.»

«Άρθρο 251. Προστατευτικά μέτρα.

Οι εργαζόμενοι που **εμπίπτουν** στο ειδικό καθεστώς οικιακών βοηθών δικαιούνται παροχές κοινωνικής ασφάλισης σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο παρόν γενικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, με τις εξής παρεκκλίσεις:

[...]

d) Από τα προστατευτικά μέτρα στο πλαίσιο του ειδικού καθεστώτος οικιακών βοηθών **εξαιρούνται** εκείνα που αφορούν την ανεργία.»

«Άρθρο 263. Επίπεδα προστασίας.

1. Η προστασία έναντι της ανεργίας διαρθρώνεται σε ανταποδοτικό επίπεδο και σε επίπεδο κοινωνικής πρόνοιας, **αμφότερα δημόσιου και υποχρεωτικού χαρακτήρα.**

2. Το ανταποδοτικό επίπεδο έχει ως αντικείμενο τη χορήγηση παροχών που υποκαθιστούν τις προσόδους από μισθωτή εργασία οι οποίες έπαυαν να

λαμβάνονται συνεπεία απώλειας της προηγούμενης εργασίας, είτε της αναστολής της σύμβασης, είτε της μείωσης του ωραρίου.

3. Το επίπεδο κοινωνικής πρόνοιας, που συμπληρώνει το προηγούμενο, εγγυάται την προστασία των άνεργων εργαζομένων που εμπίπτουν σε μία εκ των προβλεπόμενων στο άρθρο 274 κατηγοριών.»

«Άρθρο 265. Προστατευτικά μέτρα.

1. Η προστασία έναντι της ανεργίας περιλαμβάνει τις εξής παροχές:

a) Στο ανταποδοτικό επίπεδο:

1.º Παροχές πλήρους ή μερικής ανεργίας.

2.º Καταβολή των εργοδοτικών εισφορών κοινωνικής ασφάλισης κατά τη διάρκεια της περιόδου λήψης των παροχών ανεργίας, με εξαίρεση τις προβλεπόμενες στο άρθρο 273, παράγραφος 2, περιπτώσεις.

b) Στο επίπεδο κοινωνικής πρόνοιας:

1.º Επίδομα ανεργίας.

2.º Καταβολή, κατά περίπτωση, της εισφοράς κοινωνικής ασφάλισης που αφορά τη συνταξιοδότηση, κατά τη διάρκεια της περιόδου λήψης του επιδόματος ανεργίας, στις περιπτώσεις που ορίζει το άρθρο 280.

3.º Δικαίωμα σε παροχές υγειονομικής περίθαλψης και, κατά περίπτωση, σε οικογενειακές παροχές, υπό τους ίδιους όρους με τους εργαζομένους που είναι ασφαλισμένοι σε σύστημα κοινωνικής ασφάλισης.

2. Τα προστατευτικά μέτρα περιλαμβάνουν επίσης συγκεκριμένες δράσεις για την κατάρτιση, τη βελτίωση, τον επαγγελματικό προσανατολισμό, τον επαγγελματικό αναπροσανατολισμό και την επαγγελματική ένταξη των άνεργων εργαζομένων, καθώς και δράσεις με σκοπό την ενίσχυση της σταθερής απασχόλησης. Τα ανωτέρω ισχύουν υπό την επιφύλαξη, κατά περίπτωση, των εξουσιών διαχείρισης πολιτικών ενεργούς απασχόλησης που εφαρμόζει η Γενική Διοίκηση του Κράτους ή η αντίστοιχη Αυτόνομη Διοίκηση, σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες.

[...]»

«Άρθρο 267. Έννομη κατάσταση ανεργίας.

1. Οι εργαζόμενοι τελούν σε έννομη κατάσταση ανεργίας στις εξής περιπτώσεις:

a) Όταν λήξει η εργασιακή τους σχέση

[...].».

Συνοπτική παράθεση των πραγματικών περιστατικών και της διαδικασίας της κύριας δίκης

- 1 Η προσφεύγουσα είναι οικιακή βοηθός και παρέχει τις υπηρεσίες της στην εργοδότητά της, φυσικό πρόσωπο. Είναι εγγεγραμμένη στην κοινωνική ασφάλιση από τον Ιανουάριο του 2011 στο ειδικό καθεστώς οικιακών βοηθών που προβλέπει το άρθρο 250 του Ley General de la Seguridad Social (γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως, στο εξής: LGSS).
- 2 Στις 8 Νοεμβρίου 2019 η προσφεύγουσα υπέβαλε αίτηση στο Tesorería General de la Seguridad Social (Γενικό Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, στο εξής: TGSS ή καθού), προκειμένου να καταβάλει τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης για τον κίνδυνο της ανεργίας, έτσι ώστε να αποκτήσει το δικαίωμα στη σχετική παροχή ανεργίας σε περίπτωση που βρεθεί σε αυτήν την κατάσταση στο μέλλον. Το αίτημα συνοδεύεται από τη γραπτή συγκατάθεση της εργοδότης της στην εκ μέρους της καταβολή του ποσοστού της εισφοράς που της αναλογεί.
- 3 Με απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 2019 ο διευθυντής της διοίκησης του TGSS απέρριψε το αίτημά της επικαλούμενος το άρθρο 251, στοιχείο d, του LGSS, το οποίο ορίζει ότι «[α]πό τα προστατευτικά μέτρα στο πλαίσιο του ειδικού καθεστώτος οικιακών βοηθών εξαιρούνται εκείνα που αφορούν την ανεργία». Η απόφαση κατέληγε στο συμπέρασμα ότι «επί του παρόντος, η εν λόγω ομάδα εργαζομένων δεν είναι δυνατόν να καταβάλει εισφορές στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης για την προστασία έναντι της ανεργίας.»
- 4 Η προσφεύγουσα άσκησε ενδικοφανή προσφυγή κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του ανώτερου ιεραρχικού οργάνου του προαναφερθέντος διευθυντή, δηλαδή της προϊσταμένης της μονάδας προσφυγών του TGSS. Στις 19 Δεκεμβρίου 2019, η τελευταία εξέδωσε απόφαση με την οποία έκρινε την προσφυγή απαράδεκτη. Στο σκεπτικό της απόφασης μνημονευόταν εκ νέου το άρθρο 251, στοιχείο d, του LGSS και επισημαινόταν ότι το αίτημα δεν μπορεί να γίνει δεκτό, δεδομένου ότι η καταβολή εισφορών για τον κίνδυνο ανεργίας αποκλείεται ρητά εκ του νόμου στην προκείμενη περίπτωση. Με την απόφαση αυτή ολοκληρώθηκε η διοικητική διαδικασία.
- 5 Στις 2 Μαρτίου 2020 η προσφεύγουσα άσκησε προσφυγή κατά της προαναφερθείσας απόφασης ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Η προσφεύγουσα ζητά να κριθεί παράνομη η απόφαση, να ακυρωθεί και να ανακληθεί, και να γίνει δεκτό ότι δικαιούται να καταβάλει εισφορές, ως οικιακή βοηθός, για τον κίνδυνο ανεργίας, επιτρέποντας την έναρξη καταβολής των εισφορών από τις 8 Νοεμβρίου 2019.
- 6 Έχοντας αμφιβολίες σχετικά με τη συμβατότητα του άρθρου 251, στοιχείο d, του LGSS προς τις οδηγίες 79/7/EOK και 2006/54/EK, το αιτούν δικαστήριο

αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο την παρούσα αίτηση για έκδοση προδικαστικής απόφασεως.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 7 Η προσφεύγουσα προβάλλει στοιχεία που αποδεικνύουν ότι η πλειοψηφία των οικιακών βοηθών είναι γυναίκες και ισχυρίζεται ότι η επίμαχη διάταξη, το άρθρο 251, στοιχείο d, του LGSS, εισάγει διάκριση εις βάρος των γυναικών. Επικαλείται, προς στήριξη των επιχειρημάτων της, την απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Νοεμβρίου 2012, Elbal Moreno (C-385/11, EU:C:2012:746), και ιδίως τη σκέψη 29, σύμφωνα με την οποία «έμμεση διάκριση κατά την έννοια του άρθρου 4 της οδηγίας 79/7 υπάρχει όταν η εφαρμογή ενός εθνικού μέτρου, έστω και αν η διατύπωση του μέτρου αυτού είναι ουδέτερη, θίγει στην πράξη πολύ μεγαλύτερο αριθμό γυναικών παρά ανδρών».
- 8 Η προσφεύγουσα θεωρεί ότι η άνευ κοινωνικής ασφάλισης κατάσταση στην οποία περιέρχονται οι οικιακές βοηθοί όταν η παροχή των υπηρεσιών τους παύει για λόγους που δεν καταλογίζονται σε αυτές, ως συνέπεια της επίμαχης διάταξης, συνεπάγεται άμεσα αδυναμία πρόσβασης σε παροχές ανεργίας, αλλά έμμεσα και σε άλλες επίσης κοινωνικές παροχές. Για παράδειγμα, σε περίπτωση ασθένειας, παρόλο που μπορεί να προστατεύονται σε περίπτωση προσωρινής αναπηρίας, στην πράξη, αν αυτή παραταθεί χρονικά, συχνά καταλήγει σε απώλεια της εργασίας τους, που γίνεται αποδεκτή είτε αμοιβαία είτε με υπαναχώρηση του εργοδότη την οποία επιτρέπει ο νόμος, με αποτέλεσμα να μένουν χωρίς προστασία, σε αντίθεση με το νομικό καθεστώς των λοιπών εργαζομένων. Κατά συνέπεια, δεδομένου ότι δεν έχουν πρόσβαση στις παροχές ανεργίας, η νομοθεσία δεν αντιμετωπίζει τις οικιακές βοηθούς ως έχουσες κοινωνική ασφάλιση, με αποτέλεσμα να καθίσταται αδύνατο να απολαύουν και άλλων παροχών, για παράδειγμα εκείνων που προκύπτουν από πιθανή αναπηρία, ή λοιπών δημόσιων επιδομάτων που προστατεύουν από τον κίνδυνο ανεργίας.
- 9 Το καθού θεωρεί ότι δεν έχει αρμοδιότητα να αντικρούσει ή να αμφισβητήσει τον νόμο και ότι απλώς εφαρμόζει τους ισχύοντες κανόνες. Επισημαίνει ότι οι οικιακοί βοηθοί αποτελούν ομάδα μισθωτών εργαζομένων η οποία ποσοτικά συνιστά μειοψηφία έναντι του συνόλου των ασφαλισμένων στο γενικό σύστημα, αναγνωρίζει, ωστόσο, ότι αποτελείται κυρίως από γυναίκες. Το καθού προβάλλει ως πιθανή δικαιολόγηση του αποκλεισμού των οικιακών βοηθών από τις παροχές ανεργίας τη διαφορετική φύση του εργοδότη, δηλαδή του επικεφαλής ενός νοικοκυριού, ο οποίος δεν είναι επιχειρηματίας που εκμεταλλεύεται συνήθη παραγωγική μονάδα, με την επιφύλαξη του ότι σκοπός του εθνικού νομοθέτη ήταν και είναι η προοδευτική εξίσωση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των εργαζομένων ενός ειδικού τομέα.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

- 10 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, από την άποψη του εθνικού δικαίου, η διαφορά θα μπορούσε να επιλυθεί γρήγορα και απλά, καθώς, όπως έκρινε το καθού, η προσφεύγουσα ζητεί κάτι που ο νόμος απαγορεύει ή απορρίπτει ρητά, δηλαδή την εισφορά για τον κίνδυνο ανεργίας στην περίπτωση των εργαζομένων του ειδικού καθεστώτος οικιακών βοηθών.
- 11 Ωστόσο, από την άποψη του δικαίου της Ένωσης, η επίλυση της διαφοράς δεν είναι τόσο σαφής, δεδομένου ότι η επίμαχη διάταξη, ήτοι το άρθρο 251, στοιχείο d, του LGSS, μπορεί να συνεπάγεται έμμεση διάκριση εις βάρος των γυναικών και, ως εκ τούτου, αντιβαίνει, ιδίως, στο άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ και στο άρθρο 5, στοιχείο β', της οδηγίας 2006/54/ΕΚ.
- 12 Πράγματι, όπως προκύπτει από τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η προσφεύγουσα και όπως παραδέχεται και το καθού, η ομάδα εργαζομένων που εμπίπτει στο ειδικό καθεστώς οικιακών βοηθών απαρτίζεται σχεδόν αποκλειστικά από άτομα του ενός και μόνον φύλου, του θηλυκού. Στην προσφυγή εκτίθενται στοιχεία σχετικά με αυτό το επίπεδο απασχόλησης που είναι καταλυτικά και ουδόλως αμφισβητούνται από το καθού, σύμφωνα με τα οποία σχεδόν το 100 % των οικιακών βοηθών στην Ισπανία αποτελείται από γυναίκες και περισσότερο από το ένα τρίτο από αλλοδαπές υπηκόους.
- 13 Επομένως, η επίμαχη διάταξη αφορά σχεδόν αποκλειστικά γυναίκες και στερεί από τις γυναίκες που απαρτίζουν την κατηγορία αυτή τη δυνατότητα πρόσβασης σε κοινωνικές παροχές ανεργίας, καθόσον απαγορεύει την καταβολή εισφορών για την κάλυψη του εν λόγω κινδύνου, με αποτέλεσμα να αποκλείει την περίπτωση αυτή από τα προστατευτικά μέτρα της κοινωνικής ασφάλισης.
- 14 Η επίμαχη διάταξη είναι προφανώς ουδέτερη, στο μέτρο που κατά το γράμμα της αφορά εργαζόμενους αδιακρίτως, όμως κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει στην πράξη, δεδομένου ότι η κατηγορία των οικιακών βοηθών αποτελείται σαφώς από γυναίκες και, κατά κύριο λόγο, από αλλοδαπές. Αυτό συνεπάγεται δυσμενή διάκριση λόγω φύλου, εις βάρος του γυναικείου φύλου, στον τομέα της κοινωνικής προστασίας στην απασχόληση, την οποία απαγορεύουν ενδεχομένως οι προαναφερθέντες κανόνες του δικαίου της Ένωσης. Επομένως, ο ειδικός χαρακτήρας της εργασιακής σχέσης της εν λόγω κατηγορίας εργαζομένων δεν μπορεί να συνεπάγεται την αδικαιολόγητη στέρηση, –δεδομένου ότι δεν προβάλλεται καμία απολύτως σχετική αιτιολογία– βασικών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται τόσο από την έννομη τάξη της Ένωσης όσο και από το ισπανικό Σύνταγμα.